

MARCU GABINSCHI ÎMPLINEȘTE 80 DE ANI

Figură proeminentă a vieții noastre academice, reprezentant de seamă al lingvisticii românești și balcanice, doctorul habilitat Marcu Gabinschi împlinește vârsta de 80 de ani.

Marcu Gabinschi, colegul nostru de breaslă, de cabinet și de o bună bucată de viață, s-a născut la Odesa la 15 septembrie 1932 într-o familie de medici, fiind unul la părinți. După război a absolvit școala medie nr. 105 din or. Odesa (la care până la război a studiat eroul submarinist Alexandru Marinescu). Limbile materne ale lui M. Gabinschi au fost rusa și ucraineana. La școală a început să învețe în clasa a V-a limba germană, iar apoi, în mod individual, limba engleză. Paralel studia discipline maritime. De ce? I s-a spus: „Nu poți fi marinar, dacă nu știi engleza”. Explicația era că Marcu de pe atunci era măcinat de dorul de mare, fiind evacuat din Odesa în adâncurile Uniunii Sovietice. Însă la acea perioadă Marcu nu demonstra interes față de limbi ca atare. Această predilecție față de limbi s-a manifestat după clasa a 7-a, când Marcu Gabinschi s-a apucat să studieze din pur interes limba spaniolă, ceea ce l-a purtat pe făgașul studierii altor limbi romanice. Dar cum nu este nimic întâmplător în lumea aceasta, limba spaniolă a fost să-i fie specialitatea la Facultatea de Filologie a Universității din Leningrad, pe care a absolvit-o în anul 1953, având în calitate de profesor pe celebrul hispanist Gh. V. Stepanov. Pentru a-și perfecționa spaniola, discuta pe îndelete cu copiii spanioli evacuați în cursul războiului civil din Spania. În anii de studenție s-a format ca un cunoscător bun de limba spaniolă și ca cercetător, mai mult ca autodidact, această trăsătură de caracter și de destin însoțindu-l pe parcursul vieții. Pe acea vreme aspirantura era de 4 ani, răstimp în care puteai face o cercetare mai profundă decât în 3 ani, pe care îi avem acum. Fiind la aspirantură prin corespondență în perioada anilor 1960-1964, a avut-o în calitate de profesor pe renumita lingvistă A. V. Desnițkaia. Studiile urmate la Leningrad au exercitat o influență decisivă asupra orientării și a formării științifice a tânărului cercetător. Marcu Gabinschi și-a însușit vederile largi în problemele lingvisticii generale, riguroasa metodă critică, principiile de cercetare a vocabularului.

În calitate de specialist în romanistică a fost trimis pentru angajare în câmpul muncii la Chișinău, la Institutul ce se numea pe atunci „de istorie, limbă și literatură a Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS”, instituție la care activează neîntrerupt timp de 59 de ani. În anul 1967 a susținut la Leningrad teza de candidat în filologie, iar în anul 1972, peste 5 ani, și pe cea de doctor (cum spunem noi în prezent, doctor habilitat), tot acolo. Limba albaneză, cercetată în ambele sale teze, a studiat-o în calitate de autodidact, a învățat-o pe parcursul anului 1954, pentru a citi literatură în limba albaneză cu dicționarul fiindu-i suficiente doar 3 luni. A studiat albaneza, o limbă enigmatică, despre care a scris printre alții

și Al. Philippide în „Originea românilor”. Pe acea vreme, Marcu Gabinschi era unul dintre puținii specialiști de limba albaneză în fosta URSS. Româna în varianta ei „moldovenească”, o studiasse tot de sine stătător, fiind încă student, mai întâi pe baza ziarului „Moldova socialistă”, pe care îl primea de la Chișinău, iar pe urmă pe baza manualului a 4 autori, dintre care unul era viitorul său coleg la Institutul de Filologie V. Comarnițki.

Studiind româna și albaneza, Marcu Gabinschi a acordat atenție trăsăturilor originale ale limbii române, inexistente în limbile romanice occidentale, în special așa-zisul „supin”, utilizarea redusă a infinitivului ș.a. Caracterizându-se prin aceste fenomene, româna avea totodată și trăsături comune cu alte limbi balcanice, în special cu albaneza. M. Gabinschi a cercetat în mod special această sferă, demonstrând o anumită continuitate, printre principalii româno-albaniști numărându-se Al. Philippide, I. A. Candrea și mai mulți lingviști occidentali. Actualmente în România se ocupă de aceste probleme Gr. Brâncuși, Cătălina Vătășescu ș.a. cu care M. Gabinschi menține contacte colegiale.

Investigarea sferei infinitivului și a „supinului” l-a dus în cercetare pe Marcu Gabinschi la stabilirea câtorva criterii ale lingvisticii generale privind noțiunile respective, cele ale „părților de vorbire”, adică ale claselor de cuvinte, ale categoriei morfologice și ale noțiunilor contiguite. Prima carte a Domniei sale dedicată infinitivului balcanic se numește: „Возникновение инфинитива как вторичный балканский языковой процесс”, 1967, 280 p. A doua carte consacrată infinitivului balcanic a apărut în 1972 și se numește „Появление и утрата первичного албанского инфинитива”. Aceste monografii prezintă, respectiv, tezele sale de doctor și doctor habilitat. Teza de doctor habilitat a fost susținută la Leningrad în baza monografiei publicate. Domnul Gabinschi consideră cu fermitate că teza susținută trebuie să aibă în calitate de suport monografia publicată, pentru ca publicul larg să poată lua cunoștință de ea, altminteri nu are nici un sens cercetarea care rămâne încorporată în copertele tezei, depozitată în trei exemplare la arhivă.

Observând unele contradicții tradiționale ale gramaticii limbii române, M. Gabinschi a identificat o trăsătură globală a ei, a cărei relevare a făcut posibilă înlăturarea acestor contradicții în domeniul articolului, a genitivului, a infinitivului ș.a. E vorba de un tip original de alomorfe pozițională, o logoformă având o variantă care poate constitui un enunț eliptic aparte și alta care nu o poate face, trăsătură demonstrată de orice nume (la genitiv) și de orice verb (la infinitiv) românesc. Așa ceva nu găsim în nici o altă limbă romanică, balcanică sau vreo altă limbă cunoscută autorului. Pentru soluționarea acestei probleme a fost necesară aplicarea noțiunii de confix, precum și a celei de alternanță pozițională a lui cu sufixul, noțiuni nefolosite mai înainte în lingvistica română.

Tot așa a fost relevată originalitatea limbii române în domeniul numeralelor cardinale, dar și a celor ordinale, acestea fiind în multe limbi doar adjective cu sens numeric.

În balcanistică, domnului Marcu Gabinschi îi aparține și relevarea factorului denumit „neobalcanic”, adică utilizarea limbilor incluse în circuitul balcanic relativ recent în calitate de modele naturale ale limbilor balcanice vechi în starea lor de balcanizare incipientă. În acest scop Marcu Gabinschi a publicat o serie de lucrări despre limba sefardă (iudeospaniola), referitor la fenomenele care o deosebesc de spaniolă și o apropie de limbile vechi ale regiunii, inclusiv de română, balcanizarea căreia (sau încă a latini locale) e probabil să se fi început cu fenomenele care se observă actualmente în sefardă. Căutător neobosit de aspecte originale, iscoditor curios de a găsi „cauza”, „sensul” adânc al fenomenelor, Marcu Gabinschi a fost atras și către explicarea problemelor fundamentale ale lingvisticii și, mai ales, către

elementul repetat la infinit, pe care îl folosim în mod banal și cu care operăm ca lingviști, dar care e departe de a-și pierde misterul: către cuvânt și anume privitor la criteriile de identificare ale lui. Marcu Gabinschi are și câteva zeci de etimologii românești, precum și ale unor românisme din alte limbi, studii de sociolingvistică, glotonimie, lexicografie etc.

Teoria sa lingvistică, exprimată în stilul sintetic care îl caracterizează, este ancorată în concretul faptului cunoscut direct sau se bazează pe studii făcute de alți cercetători cu autoritate, sau, din contra, are nevoie de studii și cărți pentru a combate anumite opinii eronate, după părerea sa, cum o face, de pildă, în monografia de proporții, editată recent: *Балканский инфинитив – Очередной этап дискуссии. Антикритический обзор*. Chișinău, 2008, 385 p. O atentă lectură și o confruntare a citatelor alese cu tot ceea ce autorul a lăsat de o parte din restul lucrărilor citate, relevă o selectare semnificativă. Nu este vorba de simple sinteze bibliografice sau despre eclecticice treceri în revistă ale diverselor opinii referitoare la teoria infinitivului balcanic. La Marcu Gabinschi selectarea materialului face parte din metodologia sa, iar prin selectare își imprimă punctul său de vedere personal. În operele lui Marcu Gabinschi se oglindește perfect și o altă trăsătură a personalității dumisale: capacitatea de a surprinde ideea esențială dintr-o operă, un capitol, de a alege din multitudinea lucrărilor dintr-un domeniu pe cele fundamentale și, totodată, de a discerne critic ceea ce, după părerea sa, poate sau nu să fie reținut dintr-un autor.

Sinteze ale ideilor culese din autorii mai vechi și cei contemporani, concluziile la care ajunge Marcu Gabinschi definesc un punct de vedere personal, care este mai mult decât o „descoperire personală”. Recunoașterea internațională a rezultatelor cercetării domnului Marcu Gabinschi este traducerea recentă în limba germană a monografiei dumisale, dedicate limbii sefarde (*Limba sefardă – iudeospaniola*. Chișinău, 1992), publicată în anul 2011, cu titlul *Sephardische Sprache*, Tübingen, 2011 de către Henrich Kohring și Winfried Busse.

În total a publicat peste 250 de lucrări de lingvistică (11 cărți, celelalte fiind articole, teze, recenzii etc.), editate în 15 țări. A participat la numeroase congrese și conferințe internaționale, unionale, naționale.

Pentru deosebitele sale merite științifice, doctorul habilitat Marcu Gabinschi, împreună cu doctorul habilitat Nicolae Raevschi și alți cinci autori, este deținător ai Premiului de Stat al Republicii Moldova pentru „Scurt dicționar etimologic”, dicționar, considerăm, necesar a fi reeditat în grafie latină și cu anume completări ale etimologiilor publicate după editarea dicționarului.

Întrebat fiind câte limbi cunoaște, Marcu Gabinschi a spus cu modestie: „E greu de spus. Cunosc vreo 11 limbi, câteodată cu ajutorul dicționarului, căci unele le cunosc mai bine, altele mai puțin bine”. Este o trăsătură de caracter, dar și de destin, atunci când cu simplitate și fără aroganță îți apreciezi munca de o viață.

Mult stimate și iubite Marcu Gabinschi,

Membrii sectorului de Istorie a limbii, dialectologie și onomastică al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei împărtășesc astăzi bucuria de a vă sărbători în mijlocul lor și, înconjurându-vă cu afectuoasă prețuire și stimă, vă aduc cele mai calde urări și vă doresc să desfășurați în continuare aceeași neobosită activitate pentru promovarea lingvisticii și adevărului științific.

ANGELA SAVIN-ZGARDAN
Institutul de Filologie
(Chișinău)